

РЕЦЕНЗИЯ

от проф. д-р Кирил Цанков, преподавател по съвременен български език, директор на Центъра по българска ономастика „Проф. Н. Ковачев” при Великотърновския университет „Св. св. Кирил и Методий”

на дисертация за придобиване на научната
и образователна степен „доктор”

Научна област: 2. Хуманитарни науки.

Професионално направление: 2.1. Филология.

Специалност: 05.04.17.Български език (Съвременен български език)

Институт за български език „Проф. Любомир Андрейчин”

Секция за българска етнолингвистика

ОНОМАСТИКАТА НА БЪЛГАРСКИТЕ СЕЛИЩА В СЕВЕРНАТА ЧАСТ НА МОЛДОВСКИЯ (ГОРНИЯ) БУДЖАК ОНОМАСТИКА. ЕТНОНИМИЯ. ГРУПОНИМИЯ

Димитър Радев Маринов

1. Данни за дисертанта

Димитър Маринов е роден през 1974 г. в гр. Исперих. Завършил е българска филология в Шуменския университет „Епископ Константин Преславски” през 1997 г. От 1998 г. до сега е учител по български език и литература в ОУ „П. Р. Славейков” в гр. Варна. Има пета професионално-квалификационна степен.

В периода от 2005 до 2009 г. е представител на МОМН сред българската общност в Молдова, където е назначен на длъжност учител методик по български език и литература в Кантемирски, Кагулски, Леовски и Каушански район. Женен е за бесарабска българка, има две деца.

2. Данни за докторантурата

Това е докторантура към Секцията за българска етнолингвистика. Научен р-л: проф. д.ф.н. Тодор Балкански. Докторантът е зачислен на свободна докторантура през 2009 г., но е започнал работа по темата далеч преди това. Положил е успешно и предвидените в учебния план докторантски минимума.

Проведено е и предварително обсъждане (вътрешна защита, апробация) на дисертацията пред разширен състав на Секцията по българска етнолингвистика (на 27 юни 2013 г.). Цялостен отзив за работата подготвих аз, като подчертах положителните ѝ страни, спрях се също на някои грешки и недостатъци. Своя рецензия прочете и проф. д.ф.н. Марияна Парзулова; изказаха се също научният ръководител проф. д.ф.н. Тодор Балкански и др. колеги.

Моето заключение беше, че въпреки посочените недостатъци работата на Димитър Маринов има своите положителни страни и може да бъде открита процедура за нейната защита. Около това становище се обединиха и всички присъстващи на заседанието. Беше гласувано работата да бъде представена за защита.

Според моите наблюдения цялостната дейност по провеждането на конкурса и реализирането на самата дисертация е проведена в рамките на закона и в съгласие с Правилника за условията и реда за придобиване на научни степени, не са допуснати никакви нарушения и научното жури може спокойно да пристъпи към процедурата по защитата на дисертационния труд.

3. Данни за дисертацията и за автореферата

Трудът на младия колега Димитър Маринов е третият от една поредица, изработена под научното ръководство на проф. д.ф.н. Тодор Балкански. Тук географските посоки са твърде условни, като се има предвид, че предходните две дисертации от поредицата бяха посветени съответно на северозападния (на Никола Куртев) и на югозападния Буджак (Алла Войникова). Оказва се, че някои от селищата, описани в дисертацията (и книгата) на Н. Куртев, се намират по север от селища, представени в работата на Маринов. Освен това едно от селищата, разглеждани тук, попада в друга, макар и съседна, географска област. Става дума за *Паркан(и)* в Приднестровието. Това обаче са технически подробности, които нямат отношение към научните качества на работата.

Преди да се заема с конкретното съдържание на труда, би трябвало да кажа няколко думи за неговия автор. Познавам го лично. Пътищата ни се срещнаха на една научна конференция в Република Молдова, където аз бях лектор по български език и литература в Комратския университет (2000–2004 г.), а той – учител и методик също по български език и литература в няколко района на Молдова със значително българско население през следващите няколко учебни години. Направи ми впечатление, че той е амбициозен млад човек, поставил пред себе си нелеката задача да проучи българското присъствие в селищата, останали извън полезрението на автори като Васил Кодов, Никола Куртев и др.

Д. Маринов в качеството си на докторант е автор на 10 научни и научнопопулярни статии и доклади от научни конференции, които тематично са близки до съдържанието на обсъждания труд и съдържат компетентно поднесена необходимата научна информация. С това той изпълнява едно от важните изисквания към един автор на дисертация – трудът, с който той кандидатства за научната степен „доктор”, да бъде придружен и от други научни съчинения, по които да може да се съди за

израстването му в творческо отношение. Автор е и на монографията *Село Викторовка (история, бит и култура)*”, Кишинев, 2007). Публикувал е и книга по темата на дисертацията: *„Селища с българско население в Северния Буджак”*. В. Търново, 2013.

И така, трудът на Д. Маринов се състои от 4 части (глави), които не са равномерно разпределени в количествено отношение.

Първа глава – Селища. История. Ономастични системи – заема най-много място. В нея е представена разностранна информация за 41 селища от днешната Република Молдова (от тях 30 реално съществуващи и 11 изчезнали), разположени в една ивица южно от Кишинев и северно от Комрат.

Всяко едно от съществуващите днес селища е представено по определена схема, която съдържа следните рубрики: *География, Население, Жителско име, Език, История, Селищно име, Кварталонимия, Ходонимия, Информатори, Антропонимия, Ойкодомонимия, Еклезионимия, Топонимия, Хидронимия, Мостове, Дромонимия, Групонимия, Етнонимия, Некронимия, Астронимия, Вентонимия, Зоонимия, Дирекционимия, Хрононимия*, а за селищата, в които са родени известни личности – и *Просопографии*. Както се вижда от изброените тук рубрики, представени са почти всички „жанрове” на ономастиката.

При всяко селище са посочени имената на информаторите, чиито услуги са използвани, а библиографската справка съдържа значително количество заглавия на български, руски и румънски език (244). Статиите за някои от селищата съдържат и приложения – текстове от местни автори, които представят историята, бита, културата на местните българи (Паркани, Стояновка). На критичен анализ са подложени селищните имена, взето е отношение и към историческите сведения, особено там, където има разногласия при отделните автори.

По отношение на цитиранията мога да кажа, че те са добросъвестно направени, авторът работи с чувството за приемственост, стъпва здраво

върху предишни разработки и ги доразвива, а там, където има да каже нещо различно от своите предшественици, го казва смело и категорично. Само дето ми се струва, че е попрекалил с цитатите от своя научен ръководител – той го цитира надълго и нашироко. За книгата това е може би добре, защото за нейния читател неспециалист, за когото се предполага, че не е запознат с творчеството на Т. Балкански, това е полезна информация, но в един дисертационен труд цитатите би трябвало да са по-кратки и по-стегнати.

Втората глава – Разбор на имената – е относително кратка, но това не ѝ пречи да е наситена с информация. Тази глава всъщност може да се раздели на три части, като на първата авторът е пропуснал да постави подзаглавие, което би могло да бъде напр. „ОПИСАНИЕ ПО ОНОМАСТИЧНИ КАТЕГОРИИ”. По същество първата част на Втора глава е обобщение на написаното в Първа глава за отделните селища, представено по ономастични категории. Тук са дадени и образци от наддиалекта (мезолекта) на бесарабските българи.

Във втората част, озаглавена „ЛИНГВИСТИЧЕН АНАЛИЗ”, се разглеждат фонетичните, граматичните и словообразователните особености на онимите. Третата част на Втора глава, която носи заглавието „Езикови свидетелства за...”, е посветена на многобройните антропонимни типове, чието разглеждане дава основания и за езиковоархеологически решения.

Изводите са оформени в отделна, Трета глава. По обем тя е съвсем кратка – непълни 3 стр., но едва ли е нужно за основните резултати от едно научно изследване да се отделя повече място. Всъщност, тук накратко са представени най-важните приносни моменти от работата.

Позволявам си да се отнеса критично към едно изказване: „Недостатък в компаративния аспект на изследването е отсъствието на проучване в Арцизкия район на Одеска област, откъдето има значително преселение в Горния Буджак”. Вярно е, че и Арцизкия район на Украйна

трябва да бъде описан (да се надяваме, че и това ще стане в близкото бъдеще), но липсата на изследване за него не може да бъде недостатък на тази работа.

По традиция в подобни съчинения в центъра на вниманието стои речникът на онимите или Онимиконът, оформен тук като Четвърта глава и съдържащ над 3000 речникови статии. Различните видове оними, които са описани в статиите за отделните селища в Първа глава, тук са подредени по азбучен ред и са подложени на етимологичен анализ, като е посочена категорията, към която се отнасят, селищата, в които се срещат, и параграфите от Втора глава, в които се споменават.

Авторефератът е структуриран така, че ясно да представя основните моменти от дисертацията. Най-напред е дадено подробно съдържание на труда, от което читателят може да се ориентира за всички проблеми, засегнати в него.

Следва уводът, в който са направени географска и историческа справка за изследвания район, а по-нататък в резюме се предава Въведението на дисертацията, в което се посочват целите и задачите, предметът на изследването, както и използваната методика.

Най-много внимание в Автореферата е отделено на глава Първа, където най-напред е представена проблематиката, с която тя се занимава, а след това са включени със съответните съкращения статии за 9 от всичките 41 изследвани селища. Изборът на тези статии не е произволен, а е подчинен на определени принципи: селище с преобладаващо българско население (*Александровка*), селище с езикова румънизация (*Башкалия*), селища с етноними (*Булгарея* и *Сърби*), изчезнали селища (*Плавне*, *Капказа*) и т.н.

Във Втора глава наред със семантичната и граматичната характеристика на имената трябва да се посочат и двата текста от местния български говор, които са много подходящи като илюстративен материал.

Трета глава на дисертацията (Изводи) поради своята краткост (а и поради важността си) изцяло е пренесена в Автореферата.

Четвърта глава (Онимикон) е представена с онимните единици, започващи с буквата **В**.

4. Научни приноси. Приносите са формулирани от автора в 10 точки на с. 37 в Автореферата. Като имам предвид съдържанието на дисертацията и огромния труд, положен от автора, съм склонен да приема, че това са реални приноси в българската ономастична наука. Действително са проучени в ономастично отношение селища, с които български автори досега не са се занимавали цялостно, а с това (след трудовете на В. Кондов, Н. Куртев и А. Войникова) се покрива почти изцяло територията на Република Молдова. Това, че е проследена пилигримията, също е действителен факт, тъй като българските колонии в повечето от изследваните селища са резултат от допълнителни разселвания на наши сънародници на територията на днешната Република Молдова. Посочените тук приносни моменти имат отношение не само към ономастиката, но и в по-широк план към проучванията на българската история и българската култура.

5. Публикации и участия в научни форуми.

Приложени са общо 12 публикации, като само една от тях все още не е излязла от печат; 8 от публикациите представляват доклади и статии, излезли в научни сборници, което означава, че преди това са четени на различни научни форуми в България (4) и Молдова (също 4). Особено важно е, че сред публикациите се включват и две монографии, едната от които е излязла в Молдова, а другата в България. Количествените изисквания към публикациите са преизпълнени. При изисквани 3 статии са представени 10 статии и 2 книги, а качеството им е на необходимото научно равнище.

6. Заключение:

В заключение мога да кажа, че, макар и да има някои неизбежни за подобно съчинение недостатъци, трудът на Димитър Маринов отговаря на основните изисквания за един научен труд, който се отличава с комплексен, интердисциплинарен характер. Авторът е положил много труд, обходил е стотици километри по пътищата на Бесарабия, разговарял е с представители на българската общност, проучил е огромно количество литература и архивни източници. В резултат се е получил труд с приносен характер, който, надявам се, ще предизвика интереса на научната общност в България, а също и в Молдова и Украйна.

Дисертационният труд на Димитър Маринов притежава необходимите качества, които позволяват да бъде присъдена на автора му образователната и научна степен „доктор” в научна област: 2. Хуманитарни науки, професионално направление 2.1. Филология. Специалност: 05.04.17. Български език.

28 юли 2013 г.,

София

Рецензент:.....

(проф. д-р Кирил Цанков)